

DELAVEC

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 10.—, za pol leta K 5.—, za četrt leta K 2:50. Posamezna številka 20 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 9 mark, za Ameriko 3 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravnništvo Ljubljana, Ilirska ulica številka 22., I. nadstropje.

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo, in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. na vsakokrat. — Za razne objave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Posameznim naročnikom.

Ker izdatki za tisk in papir vedno naraščajo, smo primorani naročnino za list primerno povišati, ki znaša od prvega januarja 1919:

za celo leto K 10:—;
za pol leta K 5:—;
za četrt leta K 2:50.

Cenjene naročnike v ljudo prosimo, da vzamejo to povišanje blagohotno na znanje.

One naročnike pa, ki jim je naročnina potekla, prosimo, da jo obnove. Tisti pa, ki so naročnino že poslali, naj primanjka-joči znesek do nove naročnine naknadno še dopošljejo. Vobče pa prosimo vse čitatelje, naj po svoji možnosti pomagajo širiti »Delavca«.

Upravnništvo »Delavca«.

Osemurni delavnik sprejet!

V ponedeljek je bila odborena sledeča važna naredba na predlog s. A. Kristana celokupne vlade SHS v Ljubljani o uvedbi osemurnega delavnika v državnih, občinskih in zasebnih podjetjih tovarniškega značaja.

1. Do časa definitivne zakonodajne ureditve se določuje delavni čas za vse obrtno-pomožne delavstvo, zaposleno v državnih, občinskih ali pa zasebnih podjetjih tovarniškega značaja na 8 ur dnevno, to je v razdobju 24. ur, in sicer brez uračunanja potrebnih in v posameznih strokah običajnih delovnih odmorov.

2. Morebitne spore o tem, ali ima podjetje tovarniški značaj ali pa ne, razsoja obrtna oblast 1. stopnje po tem, ko je zaslišala obrtno nadzorništvo in trgovsko in obrtno zbornico v Ljubljani.

3. Delavni čas se sme podaljšati preko te postavne izmere zgolj v takih slučajih, kadar nastopi nepredvidjena in neperiodično se ponavljajoča potreba, da ostane obrat v teku, in sicer tako dolgo, dokler ni odstranjena vsaka nevarnost za redni obrat. Vsak tak izjemen slučaj pa se mora naznaniti obrtni oblasti 1. stopnje.

4. Razen tega sme obrtna oblast 1. stopnje dovoliti za posamezna podjetja ali pa tudi za posamezne oddelke obrata podaljšanje delovnega časa do največ 10 ur dnevno, in sicer največ za dobo 4 tednov. Take prošnje mora poklicana oblast rešiti v 3 dneh. Ako namerava podjetje po poteku te dobe znova zaprositi za podaljšanje dovoljenega roka, mora vložiti novo prošnjo na obrtno oblast 1. stopnje, ki sporazumno z obrtnim nadzorništvom v Ljubljani podaljšanje dovoli ali pa ne. V tem slučaju pa se dovolitev ne sme raztezati preko dobe 8 tednov. To velja zlasti za ona industrijska in obrtna podjetja, katerih prosperiranje je odvisno od lastnega časa. Ako se podaljša delovni čas preko 8 ur dnevno zgolj za 3 dni v enem mesecu, zadošča, da se to naznani obrtni oblasti 1. stopnje.

Naznanila po določilih §§ 3 in 4 se morajo vložiti tekom 48. ur na pristojno

obrotno oblast. Z oddajo naznanila pošti, je predpisu zadoščeno.

5. Določila § 1 pa nimajo veljave, ako kolektivna pogodba določa delavni čas obrtnega pomožnega delavca za največ 48 ur tedensko. V tem slučaju smislom §§ 3. in 4. stopi na mesto 8 urnega dnevnega delavnika v obratu obični ali potrebni delavni čas.

6. Kot kolektivna pogodba smislom § 5. velja vsaka pogodba, ki jo sklene kakšno delavsko združenje (društva, organizacija) z enim ali večimi podjetniki, ali pa z organizacijo delodajalcev, ki uravnava obojestranske pravice in dolžnosti, izvirajoče iz delavnega razmerja, ali pa druge okolnosti, ki se nanašajo na službeno razmerje.

7. Poverjeništvu za socialno skrb sme izjemoma dovoliti s posebnimi izvršilnimi naredbami podaljšanje delavnega časa v posameznih podjetjih. Vendar mora o tem preje zaslišati zastopnike delodajalcev in delavcev, katere imenuje samo. K seji je vabiti tudi zastopnike poverjeništvu, oziroma državnih vladnih oddelkov za trgovino in industrijo, za javna dela in obrt, za narodno obrambo ter obrtno nadzorništvo.

8. Določila te naredbe pa nimajo veljave glede tistih pomožnih del, ki se morajo opraviti, da se redni obrat začne ali pa konča (kuritev kotlov, snaženje, čiščenje in podobno).

9. Nadure, ki jih mora opraviti obrtni pomožni delavec vsled podaljšanja delavnega časa preko mere, določene v §§ 1 in 4. se morajo plačati najmanj za 50 % višje kot pa ure normalnega delavnega časa. Ako je pogojeno akordno delo, velja kot izmera plačila za uro 48. del skupnega tedenskega zaslužka.

10. Prestopki določb te naredbe se kaznujejo po kazenskih določilih obrtnega reda.

11. Za dobo veljavnosti te naredbe izgubi moč § 96 a) obrtnega reda.

12. Določila te naredbe stopijo v veljavo z dne 15. januarja 1919.

Po novi poti k starim ciljem!

Razpad habsburške monarhije, vstajenje Jugoslovanov, združitev troimenskega našega naroda v edinstveno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, razprostrto na obširnem ozemlju od Mure in Soče do Vardarja — vsi ti veliki dogodki zadnjih tednov so nas posadili v čisto nove, do tal izpremenjene razmere, nas postavili pred ogromne in težke naloge. Dunaj, kjer so se spletale niti gospodarstvenega življenja, pa tudi robate vrvi narodnega nasilja in težke verige kapitalističnega izkoriščanja, kjer so se stekale usmrajene kloake politične korupcije, zastrupljajoče vse naše javno življenje — rešeni smo ga in dihamo prostejše. Zgodovinski razvoj nam obrača pogled na jug, na Balkan, kjer se delavskemu razredu odpira prostrano torišče za rodovitno prebujevalno delo, bojišče za plodnosne boje.

Ne vdajajmo se otroškim iluzijam, ne mislimo, da nam bo z Jugoslavijo vrnjen izgubljeni paradiz, da se nam odklenejo vrata v Indijo Koromandijo, v deveto deželo, kjer se bosta cedila mleko in med! Ne držimo križem rok! Mačeha, pisana mati, bo Jugoslavija delavskemu ljudstvu, če si ne bomo znali z lastno močjo, z discipliniranim in preišljenim nastopom ustvariti veljavo in priboriti delež blagostanja, ki nam gre. Danes, ko se postavljajo novi temelji novi državi, velja bolj kot kdaj prej, da smo sami svoje sreče kovači in da bomo v novi domačiji, ki raste okoli nas, dobili tisti prostor, ki si ga bomo z lastnim delom zagotovili.

Prvo in poglavitno je danes, da si slovenske delavstvo ustvari močno in enotno strokovno organizacijo, ki bo s svojo disciplinirano silo jamčila, da dosežejo delavci vseh strok v novi državi dostojne delovne pogoje in človeku primerne življenjske razmere.

Industrija na Slovenskem je še dokaj šibka, so pa dani vsi pogoji za nepričakovani, mogočni razvoj.

Premog, les, ruda, naravne vodne sile, vsega tega je na Slovenskem — v Jugoslaviji v izobilju. Dolgo ne bo trajalo, ko se bodo v Jugoslaviji zbirali kapitali, prišel bo čas, ko bodo industrijska podjetja zlasti na Slovenskem rasla kakor gobe po dežju. Na ta čas se nam je treba pripraviti. Prijaznega lica nam naši podjetniki nikoli niso kazali, čim več jih bo in čim močnejši bodo, tem neobzirnejši bodo. Če smo se dosedaj morali z njimi puhati za vsako drobtinico, tedaj je naravno, da bodo nadaljnji boji za dosego naših fundamentalnih zahtev tem težji, čim bolj bi bili razkropljeni. Zato mora biti prva naša naloga, da zberemo vse svoje moči v naši strokovni organizaciji. Z naraščanjem industrijskega proletarijata mora paralelno naraščati tudi sila strokovne organizacije. Dela in skrbi bo dovolj. V kolikor poznamo podjetnike — in te poznamo prav dobro — bodo gotovo skušali za skrajšani delovni čas manjšati tudi plače, kar pa se bo moralo za vsako ceno preprečiti. Osemurni delovni čas je šele minimum tega, kar nam gre.

Mogočna strokovna organizacija pa nam bo jamstvo, da udejstvimo polagoma ves naš program.

Državna posredovalnica za delo na Slovenskem.

(Konec.)

III.

Direktni izvršilni organ centralnega urada so lokalne delavske posredovalnice. S temi se ima sčasoma preprijeti vse slovensko ozemlje. V bližnji prihodnosti bi se ustanovile le po vseh važnejših delavskih središčih (Celovec, Jesenice, Celje, Trbovlje, Idrija itd.), takoj pa že v Ljubljani in čim prej v Mariboru (oziroma Celju).

Delokrog lokalnih posredovalnic bi bil teritorialno za enkrat še neomejen, ko se pa organizira več lokalnih posredo-

valnic, je njih delokrog strogo omejit in vse prijave iz tujih okolišev odstopiti (telefonično) pristojnim lokalnim posredovalnicam.

Zgrajene so tudi lokalne posredovalnice bistveno na iste principe, kot smo jih omenili pri centralnem uradu. Na čelu posredovalnice stoji predstojnik lokalne posredovalnice, ki je državni uradnik, imenovan na predlog centralnega posredovalnega urada od poverjeništvá za socialno skrb. Njemu ob strani stoji zopet paritetna komisija, ki bi sestojala: 1. iz predstojnika lokalne posredovalnice, 2. iz treh zastopnikov delodajalcev, 3. iz treh zastopnikov delojemalcev. Skupaj 7 članov.

Člani lokalnih komisij se izberejo iz onih strok, ki so v dotičnem teritoriju najmočnejše zastopane. Imenujejo, oziroma izvolijo si jih tozadevne organizacije same. Paritetno komisijo za ljubljansko posredovalnico bi tvoril upravni odbor centralne komisije.

Funkcije lokalnih paritetnih komisij bi bile:

1. Volitev predsednika komisije.
2. Volitev upravnega odbora, če se namreč zanj pokaže potreba. Ta upravni odbor bi sestojal potem iz voditelja lokalne posredovalnice, iz predsednika komisije in po enega zastopnika delojemalcev in delodajalcev.
3. Obravnavanje in sklepanje o predlogih in delovnem poročilu predstojnika lokalne posredovalnice.
4. Vzdrževanje stika s centralno komisijo in poročevanje ter stavljanje predlogov njej.
5. Poravnava eventualnih manjših sporov med delodajalci in delojemalci.
6. Sklepanje o stališču, ki ga ima zavzeti posredovalnica v slučaju lokalnih stavk.
7. Kontrola lokalne posredovalnice.

Če voli lokalna komisija še poseben upravni odbor, so njegove funkcije analogne funkcijam upravnega odbora centralne komisije.

Poslovanje lokalne posredovalnice vodi njen predstojnik (s pomočjo uradništva), ki je podrejen centralnemu uradu. On zastopa lokalno posredovalnico na zunaj in sploh so njegove funkcije analogne funkcijam voditelja centralnega urada.

Lokalna posredovalnica direktno posreduje delo v svojem okolišu. Stoji v stalnem in neposrednem stiku pred vsem z organizacijami obeh skupin, pa tudi s posamezniki (delodajalci), saj so osebne intervencije vedno potrebne. Regulira delavni trg svojega okrožja, prebitke pa stalno prijavlja centrali. Vodi vso statistiko svojega okrožja in jo predlaga centralnemu uradu. Imeti mora natančen vpogled v vse delavske in delodajalske razmere svojega okrožja, zato mora posedovati obsežno inicijativo. Vzdržuje tudi stalni stik z raznimi uradi in institucijami (pred vsem soc. političnimi) svojega okrožja ter se skuša uveljavljati povsod in na vse načine (seveda tudi s potrebno reklamo).

Za lokalno posredovalnico velja še v večji meri kot za centralo princip, da ni urad, ampak socialno političen zavod, ki skuša povsod in ob vsaki priliki blažilno (a seveda nepristransko) uplivati na ves položaj na delavnem trgu in še delavstva posebej. Iz teh ozirov mora lokalna posredovalnica posvečati še prav posebno skrb svojim specialnim institucijam, to je invalidni in vajenški posredovalnici, posvetovnici za izbiro poklicev itd. Zato je pa treba, da je njeno uradništvo materijalno zadostno preskrbljeno, da se lahko posveti svojemu poslu z vso intenzivnostjo. Imeti mora potrebno inteligenco in socialno čustvovanje. Vsak uradnik mora biti vsekakor najprej dobro izvežban pri

najpopolnejše organizirani lokalni posredovalnici (v Ljubljani) in šele nato poslan v provinco. Zato se je tudi poslovanja s kakimi pomožnimi silami izogibati. Brezpogojno pa morajo biti definitivni in strokovno izobraženi predstojniki lokalnih posredovalnic.

Lokalne posredovalnice morajo imeti delavstvo svojega okoliša v stalni evidenci. Ustvariti si morajo polagoma nekako moralno kvalifikacijo o posameznikih (tudi delodajalcih), da lahko preskrbijo res vsakemu tako zaposlenje, ki je njemu primerno, saj mora biti vse posredovanje strogo individualno. Na ta način imajo tudi dober pregled vseh onih, ki so brezposelni po lastni krivdi, kar je posebno važno za urad za podporo brezposelnih. Posebno strogo mora biti pa upeljana stalna evidenca pri invalidih, vdovah in sirotah ter vajencih, da more posredovalnica preprečiti eventualni njihov moralni propad.

Lokalne posredovalnice izdajajo tudi legitimacije za brezplačno (znižano) železnično vožnjo na kraj dela.

IV.

Organizacijsko bi se ustvarilo posredovalnice dveh tipov, to so:

1. višje organizirane,
2. nižje organizirane lokalne posredovalnice.

Poleg tega se bo moralo pa sukcesivno ustvariti v Ljubljani še nekatere druge specialne posredovalnice za vse slovensko ozemlje, ki bi bile direktno podrejene centrali. Te bi bile:

1. Posredovalnica za nastavljenice (privatne uradnike in podobne),
2. posredovalnica za sezonske delavce (v masah);
3. posredovalnica za inozemske delavce.

Višje organizirane posredovalnice se sukcesivno osnuje po vseh važnejših delavskih središčih (v Ljubljani, Mariboru, Celovcu, Celju, Gorici itd.). Sestojale bi iz dveh oddelkov: moškega in ženskega, ki sta ločena tudi po lokalih, pač pa vodi oba oddelka isti predstojnik. V vsakem oddelku se sukcesivno organizira več predal (Schalter). Pri moškem oddelku pridejo v dohlednem času v poštev:

1. Predalo za invalide.
2. Predalo za kvalificirane delavce (industrija, obrt, vajenci i. dr.).
3. Predalo za nekvalificirane delavce (dninarji, posli, kmečki delavci itd.).

V ženskem oddelku bi se organizirali:

1. Predalo za vdove in sirote.
2. Predalo za kvalificirane in nekvalificirane delavke.
3. Predalo za višje kvalificirane delavke (privatne uradnice, vzgojiteljice i. dr.).

Iz tega zadnjega predala se sčasoma organizira samostojna posredovalnica za nastavljenice v zgoraj navedenem smislu.

Vsako predalo ima svojega uradnika (v ženskem oddelku uradnico), ki mora biti še specialno verziran v delavskih in delodajalskih razmerah v obsegu svojega predala v teritoriju dotične lokalne posredovalnice. Osebno važnost je tu polagati na uradnika pri predalu za kvalificirano delavstvo vsled posvetovalnice za izbiro poklicev.

V nižje organiziranih posredovalnicah se najprej združijo vsa predala v enega, v še nižje organiziranih pa celo oba oddelka v enega samega.

V tem redu bi nastajala tudi organizacija snujočih se posredovalnic, ki bi se potem po potrebi sukcesivno razširjale. Tudi specialne posredovalnice (za sezonske in inozemske delavce ter nastavljenice) se organizirajo šele pozneje.

V.

Poslovanje posredovalnic je strogo individualno po kartotektnem sistemu, le

na ta način lahko preskrbi vsakemu delavcu res primerno zaposlenje. Vsak delavec se zgasi pri posredovalnici osebno, le izjemoma se lahko sprejemajo tudi pismene prijave. Pismenih prijav se je posebno ogibati od strani delojemalca. Prijave iz tujih okolišev se odstopajo pristojnim posredovalnicam.

Delojemalec, oziroma delodajalec, se zgasi pri pristojnem predalu in tam izpolni uradnik »Zglasilnico za delavca« (Arbeiterkarte), oziroma »Zglasilnico za delodajalca« (Arbeitgeberkarte). Zglasilnica obsega vse rubrike, iz katerih so razvidni vsi potrebni podatki.

Če je v posredovalnici za delavca že na razpolago primerno zaposlenje, tedaj se mu napiše takoj »Nakaznica za delodajalca« (Nachweisungskarte), s katero odide k označenemu delodajalcu. Če ga ta sprejme v službo, primerno izpolni rubrike »Nakaznice« in jo vrne posredovalnici, v nasprotnem slučaju pa pride delavec z izkaznico nazaj in dobi drugo.

Posredovalnica mora uporabiti vsa sredstva, da dobi te nakaznice nazaj in da izve rezultat svojega posredovanja. Le na ta način se more voditi zanesljiva statistika, si more ustvariti sčasoma zanesljivo moralno karakteristiko posameznih delavcev in delodajalcev ter pregled razmer na delavnem trgu. V to svrhu so uvedene posebne dopisnice, če pa tudi sedaj ni uspeha, se pa poizve za delavca potom drugih sredstev (tudi oblasti).

Če posredovalnica nima za delavca takoj primerne delodajalca, tedaj dobi posebni listek, s katerim se zgasi večkrat v posredovalnici, dokler ne najde zaposlenja.

Zglasilnice so urejene na uradnikovi mizi v posebnih predalih po raznih strokah in poklicih. Ta ureditev se naslanja na »Sistematičen seznam poklicev«, ki ga je izdal c. kr. delavno statistični urad v trgovskem ministrstvu za poslovanje in statistiko delavskih posredovalnic. Ta seznam je eden najglavnejših uradnikovih pripomočkov in ga mora popolnoma obvladati. Na ta način je poslovanje točno in hitro, samo pogled na predala pa že nudi precej jasno sliko o stanju na delavnem trgu.

Tudi delodajalec, ki je prosil za delavca, dobi poseben listek, na katerem je pritrjena vplačana posredovalna pristojbina. To bi bilo določiti za delodajalca na 50 h, za delojemalca na 10 h. Vpeljale bi se za delodajalce (pred vsem večje podjetnike) tudi celoletne karte po 5 K, s katero bi se mu posredovalo poljubno množino delavcev.

Na podlagi zglasilnic in drugih kart ter tiskovin se sestavlja dnevno, tedensko in mesečno poročilo. Ta poročila se javljajo, oziroma pošiljajo centralnemu uradu, ki sestavlja potem končno statistiko.

V lokalnih posredovalnicah bi bilo takoj vpeljati že naslednje tiskovine:

1. Zglasilnica za delavca.
2. Zglasilnica za delodajalca (za moške).
3. Zglasilnica za delavko.
4. Zglasilnica za delodajalca (za ženske).
5. Nakaznica za delo.
6. Izkaznica za brezposelne.
7. Izkaznica za delodajalca.
8. Letna izkaznica za delodajalca.
9. Dnevno poročilo.
10. Tedensko poročilo.
11. Mesečno poročilo.
12. Legitimacija za enkratno brezplačno vožnjo po železnici.
13. Dopisnica, ki pozivlja stranko, da se takoj javi v posredovalnici.
14. Dvojna dopisnica, ki pozivlja delodajalca, da javi posredovalnici, če je sprejel nakazane delavce in če jih še potrebuje.

15. Dvojna dopisnica, ki pozivlja delojemalca, če je sprejel nakazano mu delo, oziroma če je našel drugod zaposlenje.

16. Dopisnica, po kateri naznani delojemalec, kje je zaposlen.

17. Potrdilo brezposelnosti (za urad za podporo brezposelnih).

18. Vpraševalna pola na delodajalce. Vsi ti formularji se natisnejo z besedilom, ki je v rabi pri vzorno urejeni in uspešno poslujoči graški posredovalnici in ki so v rabi tudi pri vseh drugih modernih posredovalnicah.

Besedilo za razne reklamne tiskovine se sestavi sproti po potrebi.

Poslovanje za vajensko posredovanje je v bistvu isto. Za vsakega vajenca se izpolnijo iste »Zglasilnice«, a predno se mu nakaže mojstra, pride njegovo zglasilo pred »Posvetovalnico za izbiro poklicev.« Ta posvetovalnica sestoji iz zastopnika posredovalnice, zastopnika dotične obrti, vajenčevega očeta oziroma varuha, zdravnika ter zastopnika mladinskega skrbstva. Posvetovalnica ugotovi vajenčeve duševne in telesne sposobnosti ter bodoče eksistenčne pogoje v dotični obrti. Ko je vse to ugodno rešeno, se mu nakaže primerne mojstra. Da se pa šlo zapuščajoč učenci ne izognéjo posredovalnici, pošlje lokalna posredovalnica pravočasno (že v mesecu aprilu in maju vsakega leta) na vse šole svojega okoliša posebne vpraševalne pole, potom katerih dobi v evidenco vse učence (učenke), ki se mislijo posvetiti obrti. Na ta način posredovalnica sama pritegne v svoj delokrog vse vajence (vajenke).

Poslovanje pri posredovanju za invalide je enako drugemu posredovanju, le njegove tiskovine nosijo štampiljo »Invalid«. Njim se posveča še posebna skrbnost. Posredovalnica mora z vso energijo skrbeti, da dobi invalid primerno zaposlenje. Poslujoči uradnik pošilja po svojem prevdaru invalide enostavno na vsa ona priglášena prosta mesta, o katerih sodi, da bi bila brezposelnemu invalidu primerna, saj se delodajalci navadno zelo branijo invalidov. Tako delodajalec pogosto niti ne ve ne, da je zaposlil invalida, ta pa zopet kmalu uvidi, da je v mnogo večji meri dela zmožen, kot si pa misli sam.

Posebno skrbnost je posvečati tudi brezposelnim vdovam in sirotam. Njihove (in tudi one invalidov) »Zglasilnice« ne potečejo, dokler se jim ne najde zaslужka, med tem, ko potečejo vse druge že po enem mesecu, če jih zglasilec ne obnovi.

Centralni urad in lokalne posredovalnice morajo stati tudi v stalni zvezi s časopisjem. Ono prinaša stalna poročila o delavnem trgu, ki imajo konečno tudi namen zainteresirati najširšo javnost za posredovalnico. Lokalna posredovalnica poižkuša tudi iztrgati posredovanje časopisu in opozarja potom posebnih dopisnic inserente naposredovalnice. Reklama je sploh široko zasnovana. Na vseh važnejših lokalnih in prostorih (kolodvorih, delavskih prenočiščih itd.) so obešeni tozadevni lepaki. Tudi razne oblasti stalno opozarjajo na posredovalnico, n. pr. županstva pri izdaji poselske in delavske knjižice.

Posredovalnice je seveda preskrbeti tudi s potrebnimi listi in literaturo.

Stavka v Trbovljah.

Kakor smo že na kratko poročali, je v pondeljek, dne 16. decembra ob 2. popoldne izbruhnila popolna stavka. Delavstvo se je zbralo pred rovi, na dnevnem obratu in delavnicah in tako trumoma prišlo pred rudniški konzum in burno zahtevalo, da se naj konzum preišče. Obenem je delavstvo zahtevalo več moke, bele moke, sladkorja, obleke in drugih potreb-

ščin. Zgražalo se je radi predrage slanine in masti, češ, v Zagrebu se dobi po 18 do 20 K in tako tudi po okolici! Bele moke nam dajte! Zemlje lahko dajete in štruce na dan narodnega praznika, nam pa ne privoščite niti toliko, da bi za praznike kaj iz bele moke zakuhali na juhi! Razburjenje je priklopelo do vrhunca. Vse prigovarjanje srbskega poveljnika, g. kapitana Paniča, je ostalo brezuspešno, tako da so nekateri mlajši udrli v konzum, ki se je ravno tam nahajal. Edino priznanje gre organizaciji, ki je v tem pričela odzunaj posredovati in srbskemu kapitanu, ki so tisočero razburjeno množico spravili na dvoirišče »Delavskega doma«. Tam je bilo zborovanje, na katerem je obrazložil sodr. Klenovšek položaj. Izvolil se je 42. članski stavkovni komite, kateremu so se poverile vse zahteve delavstva. Po enournem zborovanju se je delavstvo mirno razšlo. Takoj ob pol 7. uri zvečer je pričel zborovati stavkovni komite. Sestavil je zahteve, določil varnostno stražo za jamo in odzunaj pri obratu. Izvolil po eno deputacijo k Narodni vladi v Ljubljano in eno k ravnatelju. Deputacija, ki je šla v Ljubljano, je imela nalogo 1. zahtevati od vlade takojšnje zvišanje racije moke, 2. delavsko nadzorovanje pri razdeljevanju in določanju cen, 3. razobesiti se imajo tržne cene, 4. takoj se ima vpslati sladkor, živina, obleka, petrolej, sveče in milo. Druga deputacija, ki je posredovala pri g. ravnatelju je zahtevala: 1. rudniški konzum ima biti odprt ob času štrajka, 2. dva moža se nastavita v rudniški konzum za kontrolo, 3. napeljava električne razsvetljave v delavska stanovanja in kdor ima že električno luč ne dobi petroleja in sveč, temveč, da se porazdeli med tiste, ki nimajo luči, 4. cena slanini se ima znižati, 5. plače se ne smejo krajšati. Obe deputaciji sta dosegli popoln uspeh. Racija moke se zviša na prejšnjo višino, ki jo je delavstvo preje imelo, namreč z doklado. Pripomniti je, da je prej delavstvo dobivalo še povrhu racije moko brez kart, zdaj nekaj časa pa ne. Cena slanini se zniža od 52 K na 35 K, masti od 55 K na 30 K kg. Napeljava električne luči se prične takoj, v kolikor dopušča material. Dva moža sta nastavljena trajno, kot kontrola v rudniški konzum, pet mož ima vladino pooblastilo, da sme pregledovati račune, razdeljevati živila, obleko in določati cene. Cene so se takoj razobesile v mesnicah od okrajnega glavarstva določene. V kratkem se uvede osemurni delavnik. Nakazalo se nam je 50 prašičev, živa teža 13 K za kilogram, 30 za Trbovlje, 10 za Zagorje, 10 za Hrastnik. En vagon sladkorja je brzojavno naznanjen, čez kakih 14 dni do 3 tedne pa pride še 6 vagonov. V torek zvečer so čakali vsi zaupniki deputacijo, ki je prišla z vlakom iz Ljubljane.

Stavkovni komite je po poročilu deputacije sklenil, da se vrši shod drugi dan ob 9. dopoldne, to je v sredo, in da predlaga delavstvu na shodu, naj gre zopet na delo. Takoj naslednjega dne se je zbralo več tisoč delavcev in delavk ob določeni uri, da čuje poročilo o izidu posredovanj in so sprejeli enoglasno predlog, da pojdejo ob 2. popoldne zopet na delo, s pripombo, da se vse to tudi izvrši, kar se jim je obljubilo. Omembe vredno je tudi, da se je udeležil posvetovanj in posredovanj pri narodni vladi poveljnik srbske posadke g. kapitan Panič, ki zasluži priznanje, da je pokazal, da ume, kaj je delavec in da delavstvo ne more garati lačno. Zato si je tudi pridobil med delavstvom vpliv in zaupanje, in bo lažje izhajal kot vsi prejšnji avstrijski poveljniki, ki so ponujali bajonete, preke sođe in druge take nesreče, ter s tem pomagali delavstvo izmozgavati in sestradati in s tem pospeševati padanje produkcije. A žal, da ima tudi Jugoslavija ljudi »de-

nunciante«, ki ne vidijo radi, da se delavstvu pomaga iz nesreče, in jim je ljubše, da bi se delavstvu dalo smodnika ali bajonetov. Tako je dobil kapitan prijatelja, ki ga je šel denuncirat, čemur je sledil dokaz, da mora zapustiti Trbovlje.

Ko je delavstvo to izvedelo, je bilo zlovoljno in je energično zagrozilo, da rajši vse žrtvuje, kot, da bi se odstavilo g. kapitana, ker vidi v njem človeka, ki pozna in se zanima za delavce in njih težnje. Izvolila se je deputacija, ki naj bi šla k rodni vladi pojasnit situacijo, ki je nastala zaradi odstavitve g. kapitana. Po ravno končani volitvi smo prejeli poročilo, da ostane g. kapitan, nakar ni bilo potreba posredovanja. Tu se je zopet pokazalo, kaj premore organizacija, ki je bila takoj na mestu, da je vzpostavila red, ker sicer bi se bilo utegnulo dogoditi marsikaj neljubega.

Konferenca kovinarjev.

V nedeljo, dne 22. decembra, se je vršila v Ljubljani konferenca kovinarjev, na kateri so bili zastopani tovariši s Kranjske, Koroške in Štajerske. To je bila prva kovinarska konferenca, ki naj ustvari podlago ustanovitvi Osrednjega društva kovinarjev in sorodnih strok na slovenskem upravnem področju Jugoslavije. Konferenca je uspela povsem lepo, kar je bilo tudi pričakovati, zakaj močna organizacija, kakor je kovinarska, ima vse predpogoje za zdrav razvoj. Konferenca je mogočen mejnik za lepši razcvit kovinarske organizacije, ki je bila že doslej med najuglednejimi.

Konferenco je otvoril sodrug Mihevc. V predsedništvo so bili izvoljeni: predsednik sodrug Hlebš, namestnik sodrug Gabrijel, zapisnikarja Kocjan in Moretti.

Situacijsko poročilo je podal sodrug Mihevc na podlagi statističnih podatkov, ki jih je zbral, kolikor so mu dopuščale sedanje neurejene razmere. Začetkoma svojega govora je naglašal, da preti kovinarski stroki brezposelnost zlasti zaradi pomanjkanja premoga. Posebno preti ta nevarnost na Koroškem in Štajerskem, ker so v teh dveh deželah še vojaške operacije in se nihče ne briga za industrijo. Kapitalizem v Jugoslaviji bo bolj neobziren kot je drugod; pri nas gledajo vojni profitarji le na velike dobičke. Ne briga jih, kaj je bolj potrebno, kaj manj. Zato snujejo najprej zvonarno v Ljubljani, dasi bi bile tovarne za druge izdelke nujneje. Veliko bolj potrebna bi bila tovarna za vagono, ker je vojna vse uničila; potrebujemo pa tudi orodje, stroje in drugo blago za domačo rabo in eksport. Razmere na Koroškem so zaradi zasedenja po vojaštvu skrajno neugodne; na Spodnjem Štajerskem pa, kjer je organizacija še mnogo premalo razvita, šikanirajo delavstvo in v Celju imajo uvedene še celo redovne in druge globe. Te razmere, delovne in mezdne razmere so se zlasti na Štajerskem preveč zanemarjale. Zaradi tega bo naloga organizacije, da obrača posebno pozornost temu precej industrijskemu ozemlju nove države. Tudi v Borovljah in v Bistrici na Koroškem imajo dobro organizacijo, zakaj članstvo šteje nad 1200 članov. Neprimerno pa je bilo tam, da slovenski delavci niso dobivali slovenskega delavskega časopisja, pač pa so čitali slovensko meščansko časopisje in so bili zaradi tega vsaj v velikem delu doslej pod političnim vplivom dotičnih strank. Teh razmer seveda niso krivi delavci, marveč meščansko časopisje, ki je pitalo delavce s frazami in šovinizmom. Niso še določene meje novim državam, to je res, toda verjetno je, da se uredi po narodnostih in z delom ne smemo čakati. Končno opozarja poročevalec za delo, naredbo za preživljanje in na naredbo o uvedbi osemurnega delavnika, ki izide te dni.

Priporoča konferenci, da poleg ustanovitve nove osrednje organizacije sklene, ustanoviti tudi društveno posredovalnico za kovinarje, ker je za vodstvo posredovalnice treba za kovinske panoge izvežbanega strokovnjaka. To stanovsko posredovalnico naj subvencionira vlada, zakaj le potrebno bo, da vlada izroči posredovanje dela obsežnim in na drobno detajliranim strokam samim in jih podpira, ker odvzamejo državi kos dela.

Sodrug Gabriel navaja, da pravtako, kakor drugod, preti tudi na Javorniku in Dobravi brezposelnost zaradi pomanjkanja premoga. V zadnjem času je bilo že nekaterim delavkam odpovedano delo. Pojavlja se tam tudi krščansko socialna zveza, ki se ves čas vojne ni ganila in zahteva kompromis z organiziranim delavstvom, ki ga odklanja. V naši organizaciji je za vsakogar prostor. Jeseniško-javorniško delavstvo namerava zahtevati osemurni delavnik samo, če se ne uvede. Govornik se tudi pritožuje, da je v tovarnah še vedno uvedena globa za delavce.

Sodrug Murko opisuje razmere, ki so bile med vojno v Celju in na Spodnjem Štajerskem. Krivo je bilo temu v glavnem ker ni bilo organizacije. Delavstvo, zlasti v Celju, se pa sedaj zanima za organizacijo in uvideva nje potrebo. Članstvo je naraslo jako lepo. Treba bi pa bilo še več shodov, predavanj in pouka, zakaj doslej smo bili prepuščeni skoro popolnoma samim sebi. Tudi v Celju preti brezposelnost, ker primanjkuje premoga in oolja. Govornik stavi naslednji predlog:

»Konferenca kovinarjev pozivlja tajništvo, oziroma Osrednji odbor, da predloži zahteve delavstva celjske cinkarne Narodni vladi ter izposluje, da vlada sprejme deputacijo delavstva, ki jo izvoli organizacija.«

Večina delavcev v cinkarni ima že osemurni delavnik, le manjši del dela še devet ur. Obljubljeno pa je že temu delavstvu, da se uvede tudi zanje osemurni delavnik. V cinkarni pa še danes kaznuje delavstvo z globo po 2 do 3 K. Dela pa je še na Štajerskem dovolj tudi poški okolici. Končno priporoča, da bi se uredila podružnica organizacije v Celju. Potrebno bi bilo tudi konsumno društvo in nekaj agitatoričnih moči.

Sodrug Hedenig iz Borovljav pravi, da so kovinarji tam domala vsi v organizaciji; kar še ni v njej, bo v kratkem. Delavstvo pa ni posebno naklonjeno novi državi, ker zavzema nova država nazadnjaške oblike in delavstvo trpi sedaj prav tako, kakor je trpelo pod prejšnjim vojnodajstvenim zakonom, zlasti po zasedbi po jugoslovanskih četah. Naglaša, da je tajništvo za kovinarsko organizacijo potrebno tudi za koroški del, ko se dožene nova državna meja. Vzdrževali bi tajništvo domala sami. Če se to ne ustanovi, bo organizacija trpela zlasti pozneje.

Sodrug Halemoschnig opisuje na podlagi jasnega statističnega gradiva borovljske razmere v puškarstvu. Pritožuje se o tamkajšnjih obratnih razmerah; ker se puškarstvo deli v pododelke, pa tam izjemni zakoni in tudi naredba (§ 1154 b, 1156) v prid delavstva niso prišle do veljave. Sedaj so odpadle tudi vse prehranjevalne ugodnosti, ko so zasedle jugoslovanske čete Borovlje. Vrhutega se pa nahaja puškarstvo v Borovljah pred katastrofo, ker ne dobiva potrebščin za puškarstvo, ki jih je prej dobivala večinoma iz Nemške Avstrije. To sta dve nujni stvari, ki jih hočemo predložiti Narodni vladi v Ljubljani in naprošamo tudi vašo intervencijo, da rešimo borovljsko delavstvo pred katastrofo.

V ta namen se je izvolila posebna komisija, ki se posvetuje z delegati s Koroške in izvede z njimi intervencijo pri Narodni vladi. (Konec prih.)

Funkcionarji podružnic Unije slovenskih rudarjev, pozor!

Tekom meseca januarja 1919 se bo vršila glavna, ustanovna skupščina Unije slovenskih rudarjev. Povabljeni bodo vse podružnice rudarjev, ki se nahajajo na slovenskem ozemlju, da se potom svojih delegatov tega nad vse važnega zborovanja udeležijo. Dnevni red in čas zborovanja naznanimo v prihodnji številki. Povabilo bodo podružnice prejele iz Trbovelj, prav tako se vsaki podružnici naznani, koliko pooblaščenih delegatov (po številu članov) naj pošlje. V poštev prihajajo te le podružnice: Trbovlje, Zagorje, Hrastnik, Mirna, Krmelj, Kočevje, Rajhenburg, Zabukovca, Velenje, Leše, Možice, Črna in Rajbl.

Če bodo mogli priti tudi delegati iz Idrije in Spodnje Idrije, ki so v zasedenem ozemlju, danes še ne moremo reči.

Vse to sodrugom funkcionarjem za enkrat v splošno znanje.

Da se bo na tem zborovanju temeljito razpravljalo o delovnih, plačilnih in drugih razmerah rudarjev posameznih krajev kakor tudi v splošnem ter tozadevno sklepalo o nadaljnjih potrebnih korakih, je samo po sebi umljivo.

Nadalje naznanjamo! Ker je pošiljanje koledarjev v sedanjem času zvezano z nevarnostjo, da se ne izgube, naj se funkcionarji posvetujejo in določijo, koliko rudarskih, oziroma žepnih koledarjev za svoj kraj potrebujejo. Potrebno število naj nemudoma naznanijo na naslov: Ivan Tckan, v Ljubljani, Ilirska ulica 22.

Sodrug Tokan bo, v kolikor bo zaloga dopuščala, potrebno, oziroma naznanjeno število koledarjev vzel s seboj na zborovanje v Trbovlje, ter jih tamkaj posameznim delegatom izročil.

Končno naj se ves potreben material, ki se tiče delovnih, plačilnih in zavarovalnih zadev posameznih krajev zbere ter pošlje potom delegata na ustanovno skupščino.

Domači pregled.

Rudarji, pozor! Na podlagi ukrepa poverjeništvu za narodno obrambo imajo nekateri mlajši letniki v kratkem odriniti k vojakom. Opozorjamo rudarje dotičnih letnikov, da smo od strani rudarskega glavarstva v Ljubljani dobili zagotovilo, da so rudarji iz teh vpoklicov izvzeti, da se ne zmanjša produkcija premoga. Rudarjem torej ni treba hoditi nikamor.

Imperializem je povsod enak. Skoro pet let smo govorili o imperializmu in ga obsojali na vse pretege. Imeli smo prav menda, ker je imperialistična pohlepnost povzročila vojno in vse velike grozovitosti. Svetovne vojne je konec. Oddahnili smo se in se nadejali, da bo sedaj konec morije in drugih grozovitosti in uničevanja narodnega imetja in blagostanja. Toda ne! Evropski polom se razseda in v njegovem območju se neti in hujska, zbuja k novim vojnem. V notranjosti držav se razvijajo boji, ki ga netijo politični špekulanti popolnoma po nepotrebem. Očitali smo dr. Šusteršiču vojno hujskanje pred leti in danes imamo zopet celo vrsto takih Šusteršičev, ki kot neresni ljudje, ki ne znajo presojati položaja, bljujejo narodno sovraštvo med ljudstvo. Mi smo bili vedno za sporazum med narodi. Sporazum bi pa bil sedaj najbolj potreben, ko poginjamo bede, glada, zakaj le s sporazumom bi se ta vprašanja čimprej in ugodno rešila. Zaradi naše politike smo naravnost bojkotirani, dasi vemo, da ni v naših močeh, da bi premagali s praznimi frazami svoje sosede. Vršila se bo mirovna konferenca, dokler se ta ne vrši, pa bi morale nove države

napraviti vsaj premirje in prometnokupčijske dogovore. Kam nas vodi sedanja meščanska politika, ni popolnoma gotovo, toda mogoče je le dvoje: v popolno anarhijo ali pa do tega, da zasede ententa vse naše dežele. In zasede jih v prvi vrsti Italija. Naj se ne varajo razni hujskači! Narod, ljudstvo ni za vojno. Ta moment je važen.

Osemurni delavnik se uvede s 15. januarjem 1919, kakor je razvidno iz naredbe, ki jo danes objavljamo na drugem mestu, za vse industrijske obrate, to je za obrate, ki štejeje najmanj dvajset pomožnih delavcev. Naredba je začasna in bo pozneje odločala o končni ureditvi tega vprašanja konstituenta. Naredba je bila potrebna zlasti z ozirom na opešane moči delavstva. In tudi sicer je naredba pametna, zakaj statistično je že zdavnaj dokazano, da se produktivnost dela ob nižjem delovnem času razmeroma poveča. Delavstvo pa bo moralo poskrbeti, da se uvede osemurni delavnik po vsej državi. To je danes aktualna zahteva.

Oblačilna poslovalnica za Slovenijo naznanja, da se vrši nadaljna razdelitev izkaznic za begunce, stanujoče v Ljubljani, po sledečem redu: stranke z začetno črko O in P dne 2. januarja, Q, R, S, dne 3. januarja, Š, T, U dne 4. januarja in V, W, Z in Ž dne 9. januarja 1919. Obledo dobe naslednji dan po prejemu izkaznic v trgovini Jesih & Ciuha na Starem trgu.

Državno vjeće se sestane v kratkem. Državno vjeće (Osrednji parlament za vso državo SHS) se sestane že v kratkem. Srbska narodna skupščina izbere iz svoje srede 83 poslancev ter jih pošlje v Državno vjeće kot delegate za Srbijo. Stara Srbija in Makedonija odpošljeta v Državno vjeće 24 delegatov, in sicer 24 članov one Narodne skupščine, ki je leta 1911 zborovala v Skoplju. Črno goro bo v Državnem vjeću zastopalo 14 delegatov. Ostale krajinne države SHS odpošljejo v Državno vjeće toliko delegatov, kolikor jim gre po moči njihovih posameznih političnih strank.

Tovarna za lokomotive na Reki. Tvrdba Wilehead in tov., ki ima na Reki in drugod velike tovarne za izdelovanje torped, namerava preosnovati svoje reške tovarne v tovarne za lokomotive jugoslovanskih dežel. To pa seve le v slučaju, da pripade Reka Jugoslaviji.

Zagorje ob Savi. V nedeljo, dne 22. nov. 1918 se je vršil pri nas ogromno obiskan delavski shod. Velika Mihelčičeva dvorana je bila natlačeno polna in veliko je bilo delavcev, ki niso mogli v dvorano. Shod je s kratkim nagovorom otvoril sodrug Čobal, v predsedstvo sta bila izvoljena sodruga Peterlin in Ceglar. O političnem položaju je poročal sodrug Petajan, ki je v daljšem govoru razmotrival sedanji politični položaj ter pojasnjeval delavsko stališče napram novi državi. Protestiral je proti italijanski okupaciji slovenske zemlje, kakor tudi proti tistim, ki izrabljajo to situacijo za novo hujskanje na vojno proti Italiji. Govornik je obsojal vsak imperializem, ako je tudi jugoslovanski. Pravičnost in samoodločba morata zmagati na celi črti. Slednjič se je govornik pečal z gospodarskim in socialnim programom, zahteval je razlastitev veleposestva in cerkvenega imetja, podražavljenje železnic, rudnikov, v vseh drugih večjih in za državo važnih obratov. Zahteval je uvedbo progresivnega davka, kakor tudi razlastitev vseh vojnih dobičkarjev, ki so si svoje kapitale napravili iz krvi revnega ljudstva. Slednjič je govoril o potrebi socialnega zavarovanja za starost, brezposelnost, onemoglost, kakor tudi za razširjenje bolniškega in nezgodnega zavarovanja, delavske kontrole in delavskega prava, o potrebi demokratične reforme našega šolstva, potom katerega bo vsakomur — tudi revežu — omogočeno nadaljnjo študiranje. Delavstvo mora

na šolstvo polagati veliko važnost, ker po izobrazbi vodi pot v socialistično družbo. Govorniku so navzoči burno pritrjevali. Sodrug C o b a l je govoril o potrebi dobre razredne organizacije ter o drugih domačih prilikah. Grajal je neodkritosrčno politiko nasprotnikov, s katerimi je vsako skupno delo izključeno. Na shodu je govoril tudi srbski poročnik, ki je v lepih besedah orisal bedo in trpljenje srbske vojske za dosego svobode. Priporočal je rudarjem red in disciplino, ker le potom discipline si bodo pridobili ugled in veljavo. Poročniku so navzoči burno pritrjevali. Slednjič je govoril še sodrug R a v n i k a r, nakar se je zaključil ta imponanten shod. Peterlin.

Rajhenburg. Povsod se rudarsko delavstvo prav čvrsto giblje. Kjer še ni bilo strokovne organizacije, tam rudarji sami vabijo Unijo slovenskih rudarjev, naj pošlje govornikov na shode in da naj se potrebno ukrene za ustanovitev strokovne organizacije, oziroma krajevne skupine. Duhovi se zbujajo in kaj čuda, da tudi našega rudarja, trpina, kličejo na dan. Prav je tako! Kje naj rudar, ki je zaslužjen največjemu in najbolj močnemu kapitalizmu na Slovenskem, najde potrebne zaščite, potrebnega zgovornika, potrebnega pospeševalca svojih teženj, ako ne v svoji strokovni organizaciji. Kako naj doseže svoje pravice — kulturno in gospodarsko povzdigo, ako ne s pomočjo svoje strokovne organizacije! In tako bi lahko naštel brezkončno vrsto stvari, ki po zdravi človeški pameti spajajo rudarje v svoji stanovski strokovni organizaciji. — Tudi pri nas v Rajhenburgu so prišli rudarji po dolgem brezupnem čakanju in tavanju do tega spoznanja. Posledica spoznanja je shod, ki se je vršil na praznik dne 26. decembra 1918 v gostilni g. Vranetiča. Vreme je bilo ta dan nad vse slabo in dasi tukajšnji rudarji stanujejo silno raztreseni, se je vseeno zbralo primerno število. Prišel je kot poročevalec sodrug T c k a n iz Ljubljane in pa sodrug U l e iz Trbovelj. Uspeh je bil lep. Takoj po shodu so se vsi navzoči prijavili za društvenike. A tudi drugi, ki niso bili na shodu navzoči, so se v naslednjih dneh v lepem številu vpisali in najbrže ni več daleč čas, ko tukaj sploh ne bomo imeli nobenega neorganiziranega rudarja več. V odbor podružnice Unije slovenskih rudarjev, ki je bila takoj ustanovljena, so bili izvoljeni tovariši: Palčič Ivan, načelnik; Reberšak Alojzij, namestnik; Kosl Ivan, blagajnik; Mlakar Franc, namestnik; Novčak Mihael, zapisnikar; Sever Mihael in Sinkovič, preglednika; končno Jazbec Jože in Gruber Ignacij, odbornika. Vse dopise, tikajoče se podružnice rudarjev v Rajhenburgu, je pošiljati na naslov Palčič Ivan, rudar v Rajhenburgu. Pozdravljamo nove sbojevnike s krepkim zdravjem!

Store, dne 6. januarja ob 10. dopoldne se bo vršil shod kovinarjev pri Lokovšegu; poročča sodrug Mihevc iz Ljubljane. Dnevni red je: Delavstvo in politični položaj.

Celje, dne 6. januarja ob 3. popoldne se bo vršil shod kovinarjev pri »Zelenem travniku«; poročča sodrug Mihevc iz Ljubljane. Dnevni red je: Delavstvo in politični položaj.

Sadjarski tečaj na Grmu priredi kmetijska šola v času od 15. februarja do 15. maja 1919. Natančnejša navodila so razvidna iz razglaša, ki je nabit na mestni deski.

Svetovni pregled.

Hujskanje in zahrbtnost se pojavljata v taki meri, da ni več lepo. Povsod nastopajo politični gaitatorji, ki jim je bolj važen vsak kip, vsaka oseba, kakor pa delo zablago človeštva, za socialne pravice, za enakopravnost, za bratstvo med naro-

di. Ta podla gonja političnih sleparjev, ki niso nikdar vprašali ali ima delavec zaslužek, ali more živeti, kaj je z delavskimi pravicami, nastopajo sedaj kot glasniki »svobodne« Jugoslavije in ščuvajo narod proti narodu, hujskajo na vojno itd. Prav nič se pa ne brigajo, kaj bodo delavci jedli, kaj oblekli. V Ljubljani se je celo vršil novega leta dan shod, na katerem sta govorila Smodej in dr. Müller ter ljuto napadala koroške socialiste. Listi o teh napadih niso poročali, ker se boje javnosti. Dokazuje nam pa to vso meščansko neodkritost, vso zlobnost in zadnji čas je, da delavstvo zavzame napram takim provokaterjem in frazerjem odločno stališče. Da, da, meščanske stranke so bile in ostanejo sovražnice delavstva! Tega ne smemo nikdar pozabiti!

Beg nadvojvodskega vojnega dobičkarja. Nekaj dni nato, ko je zvedela javnost za vojnodobičarske armadne dobave nadvojvode Leopolda Salvatorja, so javili listi, da se je podala Njegova kriminalna Visokost z ženskimi člani njegove rodbine v spremstvu vdove nekega nevturalnega diplomata v Švico. Posebno vagabundsko srečo je imela ta družba na svojem potovanju; seveda se je opremila z vsemi varnostnimi sredstvi, tako da je nemoteno dospela na svoj cilj. Pot jo je peljala z Dunaja preko Gradca v Trst, in od tam v Benetke. Njegova Visokost nadvojvoda se je vozil pod okriljem omenjene vdove republikanskega diplomata, ki ji je bil odkazan poseben voz, v katerem je lahko utihotal visoki gospod vse svoje bogato premoženje v zlatu, ki bi se mu bilo sicer odvzelo.

LetoŃnja svetovna letina v številkah. Po poročilih internacionalnega poljedelskega zavoda je znašala letina v Angliji, Kanadi, Indiji, Združenih državah, Španjški, Japonski, Egiptu in Tunisu okroglo 965 milijonov centov pšenice; letina ječmena je za 5,2 proc. večja kot lanska; ovsja je za 3,4 proc. manj. Letina koruze v Uniji in v Kanadi je letos za 15,4 proc. manjša kot leta 1914. Enako je letos manjši pridelek krompirja.

Češki sodrugi so v provizorični narodni svet Čehoslovaške republike poslali kot zastopnico tudi sodružico Frančiško Kolářikovo in ker bodo v novo zakonodajno zastopstvo imele tudi ženske volilno pravico, ni izključeno, da pride v novi Čehoslovaški državni zbor še več žensk. Sodrūžica Kolářikova se je agilno udeleževala zlasti gibanja tobačnih delavk in delavcev. Zdi se, da drugje znajo bolje ceniti sodelovanje žensk kakor pa v naši Jugoslaviji.

Kongres čeških socialistov. Praga, 28. decembra. (Lj. k. u.) Čehoslov. kor. urad poročča: Včeraj se je otvoril kongres čehoslovaške soc. dem. Navzoča sta bila ministra dr. Soukup, dr. Winter, kakor tudi 20 delegatov s Slovaškega. Kongresa se udeležujejo za Poljake Daszynski, za Slovence A. Kristan, za Italijane Pittoni, za Ukrajince Bezpolkov iz Kijeva in dr. Knim, kot zastopnik židovske socialne demokracije. Poslanec Nemeč je povdarjal, da mora delavski proletarijat doseči svoje cilje brez nasilstva z delom in močno organizacijo. Slovaški socialisti so proklamirali — združenje slovaške socialistične organizacije s češko. Minister dr. Soukup je sporočil pozdrave ministra za zunanje stvari dr. Beneša in čehoslovaških socialnih demokratov na Francoskem, Angleškem, v Ameriki, Nizozemski in Švici, ki so kljub temu, da so antimilitaristi, vstopili v čehoslovaško legijo. Dr. Šmeral in poslanec Pik sta poročala o taktiki češke socialne demokracije tekom vojne. Poslanec Pik je izjavil med splošnim odobravanjem, da nima nikdo najnovejšega povoda, dvomiti o neoskrbnemu csehul časti dr. Šmerala, pri čemur sta si hivaš nasprotnika segla v roke.

Med udeležniki kongresa je bila tudi predsednikova hči Alica Masaryk.

Delodajalci se vedno prerekajo, koliko velja ena krona, ker bi dali radi svojim uslužbencem nekaj kronic več (!) plače. Krona je vsak dan manj vredna. V Zürichu dobiš za 100 frankov 306 kron in za 100 kron celih 14 in pol holandskih goldinarjev. Veliko, kaj ne da?

Seitz in dr. Renner o krivdi Nemške Avstrije na svetovni vojni. Glasom dunajskega kor. urada objavlja Reuterjev urad razgovor svojega zastopnika na Dunaju s predsednikom nemškoavstrijske narodne skupščine Seitzem in državnim kanclerjem dr. Rennerjem. Seitz je najprvo spominjal na predzgodovino svetovne vojne in dejal med dr.: Usoda Nemške Avstrije je tragična. Po krivici se nas obsoja, da smo povzročili svetovni konflikt. Lahko dokažemo, da Nemška Avstrija ni imela nikakih ekspanzivnih stremiljenj po slovanskem jugu. Okupacija Bosne je bila zgolj v interesu Habsburžanov. Toda Čehi in Jugoslavlani so s tem, da so svoječasno glasovali v parlamentu za vojne kredite, omogočili okupacijo. Proti sklepom avstrijskih diplomatov je Nemška Avstrija in posebno socialno demokratični poslanci najenergičnejše protestirali in se jim upirali. Glede izbruha svetovne vojne je predsednik poudarjal na burne proteste, ki jih je organizirano delavstvo podalo proti ultimatumu Srbiji. V nobeni državi ni vojaška kasta tako kruto postopala kakor pri nas v Avstriji. O načrtu federacije vseh narodov bivše monarhije se je izjavil predsednik, da bi taka federacija le podpirala velekapital, ki ima interes na uresničenju takega načrta. Seitz je nato opozarjal na težkoče carinske zveze in izjavil, da Nemška Avstrija sama ne more imeti obstoja. Zemljepisna lega in prometne žile kažejo na južno Nemčijo, s katero se avstrijski Nemci čutijo vezane po narodnostnem sorodstvu. Z južno Nemčijo je ustvarjena zveza tudi z ostalo Nemčijo, na katero je Nemška Avstrija navezana. Ententa še vedno ne priznava naše države, ki se ima vsled tega vedno boriti z velikimi težkočami. Predsednik je opozarjal na mirno, vzorno in povsem nekrvavo revolucijo v državi. Končno je omenil, da je med Londonom in Dunajem vedno obstojalo prijateljsko razmerje. Končal je predsednik Seitz svoj razgovor z besedami: »Edina jasna točka v vsi tragediji Nemške Avstrije je menda odrešenje dežele izpod avtokracije Habsburžanov, ki se pač ne ugnezdi nikoli več.«

Politični konflikt v Nemčiji. Berlin, 29. decembra. (Lj. k. u.) Glasom dun. kor. urada poročča Wolffov urad uradno: Kriza v državni vladi se je razrešila tako, ka-

Društveni funkcionarji in člani, pozor!

Da vsa nerazporazumljenja odstranimo, sporočamo da je v soboto 1. tedenski prispevek t. l. zapadel.

Vsi člani, ki majo prispevek plačan samo do 43. tedna, se opozarjajo da ta teden zapadli prispevek vplačajo, ker drugače izgube članstvo.

Podpora se upravičenim članom le tedaj izplača, če je vsaj 42. prispevek t. l. že poravnal. Od izplačljive podpore pa se vsi zaostali prispevki odtegnejo.

kor se je splošno pričakovalo. Neodvisniki so izstopili iz vlade. Osrednji svet je izjavil na vprašanje neodvisnikov, da so Ebert, Landsberg in Scheidemann ukazali vojnemu ministru le, naj ukrene vse potrebno za oprostitev mestnega poveljnika Welsa. To se je storilo šele potem, ko je vodja narodne mornariške divizije telefonično obvestil te tri člane vlade, da ne jamči več za Welsovo življenje. Osrednji svet izrecno izjavlja, da odobruje to postopanje. Vzlic tej razbremenitvi po najvišji inštanci so neodvisniki skonstruirali krivdo vladnih članov Eberta, Landsberga in Scheidemanna in s tem utemeljevali svoj izstop. Pod ničnostno pretezo, da niso dolžni dati odgovora, so odklonili odgovor na nastopni vprašanj osrednjega sveta: Ali so narodni poverjeniki pripravljene štiti pred nasilnimi napadi javni red in varnost, posebno za zasebno in javno imetje? Ali so pripravljene jamčiti z vsemi razpoložljivimi sredstvi za lastno in za delazmožnost svojih organov proti nasilstvom, naj si pridejo od katerekoli strani? Vlada je sedaj popolnoma v rokah socialno demokratske stranke. Imenovala bo poleg sedanjih treh članov še nadaljnje zastopnike, pri čemur je zagotovila, da bo zastopana tudi južna Nemčija. Od trdne volje delavcev, meščanov in vojakov nemške narodne republike pričakuje, da se z vso odločnostjo postavijo na stran nove, enotne vlade.

Zveza kovinarjev v Nemčiji. Nemška zveza kovinarskih delavcev je štela 1. decembra 1918 organiziranih 113.950 ženskih članov proti 28.195 v 1. juliju 1914, moških je bilo organiziranih 447.656. S tem je že dosegla stanje pred vojno.

Socialni demokratje zmagujejo. V Anhaltu (Nemčija) so bile te dni volitve v deželno konstituanto, pri koji so dobili večinski socialisti 22, meščanski demokratje 12 in konservativci 2 mandata. Neodvisni socialisti sploh niso kandidirali. Socialno demokratični glasovi so se povečali od leta 1912 od 46 na 58 procentov. — Na Mecklenburg-Streliskem je bilo izvoljenih 22 socialnih demokratov, 16 liberalcev in 3 pristaši kmečko-rokodelske zveze. — Tudi finska soc. dem. stranka je otvorila svoje delovanje. 29. t. m. je bil deželni strankin zbor. Strokovne organizacije so se obudile. Beli teror izginja.

Brezposelnost v Nemčiji. Berlinske strokovne organizacije opažajo dan na dan kako se večja brezposelnost. Število brezposelnih zidarjev je vzrastlo v enem tednu od 5000 na 10.000 V zadnjem tednu je lesnih delavcev brezposelnih 16.000, kovinarjev 5000. Brezposeinost se večja vsak trenotek. Mestni svet v Charlottenburgu je dovolil brezposelnim delavcem deset milijonov mark podpore.

Ententa proti boljševikom v Rusiji. Glasom dunajskega kor. urada poroča Čehoslovaški tiskovni urad: Francoski in angleški listi pišejo soglasno, da je potovanje francoskega generala Francheta v Pariz, kjer bo konferiral z vlado, v zvezi z predstojecim imenovanjem generala za vrhovnega poveljnika ekspedicijske armade proti boljševikom v Rusiji.

Zastopniki lige za zvezo narodov pri Wilsonu. London, 28. dec. (Lj. k. u.) Glasom dun. kor. urada poroča Reuterjev urad: Dopoldne je predsednik Wilson sprejel v ameriškem poslaništvu odposlanstvo lige za zvezo narodov. Ko je predstavil zastopnike, je dejal Grey, da sta si Anglija in Amerika edini v tem, da je zveza narodov ena najvažnejših zadev in da bi bila nesreča, ako bi se razšla mirovna konferenca, ne da bi se vzpostavila ta zveza. Nato je prečital nadškof Canterburyški adresu. Predsednik Wilson je izjavil v svojem odgovoru: »Vesel sem in v izpodbudo mi je, ko vidim, da narašča zanimanje za zvezo narodov. Ne narašča pa le zanimanje, marveč tudi odločnost, ki bo zmagala, kakor sem trdno uverjen«. Asquit je povdarjal, da se predsednik zavzema za to, za

kar se zavzemajo najboljše glave na Angleškem. Zveza narodov je edina možnost, da se prepreči nadaljne vojne. Kasneje je predsedniku Wilsonu predložilo odposlanstvo, zastopajoče pet milijonov delavcev na Angleškem, adresu, kjer povdarjajo, da so delavci vedno podpirali Wilsonovo politiko in da jo bodo tudi v bodoče kljub vsej opoziciji. Predsednik se je odposlanstvu zahvalil in rekel: »Razumemo se popolnoma«.

Sonnino proti Wilsonu. Iz Pariza poročajo, da je razmerje med Wilsonom in Sonninom zelo napeto, ker Sonnino noče odnehati od italijanskih imperialističnih zahtev. Vsled tega bi se utegnila celo zavleči mirovna konferenca.

Književnost.

V Ljubljani je izšel prvi zvezek knjižnice, ki jo je pričela s tem zvezkom izdati »Slovenska Socijalna Matica«. »Problemi malega naroda« mu je ime. Spisal je to delo sodrug Prepeluh, komisar pri poverjeništvu za socijalno skrb. Vsebina brošure je naslednja: I. V slovenskem narodnem programu. 1. Poljedelci, meščani, delavci. 2. O pomenu kulturnega delavca. 3. Bivstvo narodne politike. 4. Naši idejni temelji. II. Pod pritiskom ekonomskih sil. 1. Domača obrt med Slovenci hira. 2. Veliki narodi bogate, mi pa ubožamo. 3. »O, kakor da delam ves božji dan greh!« 4. Slovenec se seli na tuje. 5. O kolovratu in drugem. 6. Zemlje imamo premalo. 7. O narodnih renegatih in narodnih mučenikih. III. Nakovalo finančnega velekapitala. 1. Nastop delniških družb. 2. V boju za cene: — karteli. 3. Zvesta roka: — trust. 4. O pomenu bank. IV. Slovenska demokracija. 1. Na prozoru. 2. O politični samostojnosti. 3. Občine in javna uprava. 4. O našem skupnem narodnem premoženju. 5. Narodna industrija. 6. Bližnje naloge in skrbi. 7. Ljudski pedagog. 8. Zakopana kultura, pozabljena umetnost. Naš Mozes. Knjižica je zelo poučna in kar je glavno — pisana v lahko razumljivem, poljudnem jeziku. Našemu delavstvu jo prav toplo priporočamo. Stane 2 K in se jo naroča pri Zvezni tiskarni v Ljubljani, Stari trg. — (Opomba uredništva: Želeli bi, da se nam podobne publikacije pošiljajo v oceno.)

LISTNICA UREDNIŠTVA.

S. Miklavčič, Fohnsdorf. Celoletni pregled pošljemo s prihodnjim računom. Zadevo glede koledarjev smo izročili sodrugu Zoretu, ta namreč koledarje razpošilja.

S. Giruden, Gabrijele. Koledarje v zamem s seboj na shod. Tokan.

S. Mat. Sanda. Vaše naročilo smo istotako izročili sodrugu Zoretu.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Na našo pritožbo zaradi nerednega dohajanja lista na naslovljence smo od strani pošte prejeli naslednji odgovor:

Počtno in brzojavno ravnateljstvo SHS za slovensko ozemlje. Št. 1997/IV. V Ljubljani, dne 27. dec. 1918. — Upravništvo »Delavec«, Ljubljana. Na dopis z dne 17. dec. 1918 zaradi nerednega dohajanja Vašega lista, Vam poročamo, da je bil vzrok zamud najbrže neredni promet vlakov. Ker so se razmere zadnji čas uredile, upamo, da bo list naročnikom v bodoče redno dohajal. V slučaju ponavljajočih se nerednosti prosimo, da nam posamezne slučaje sporočite, da na podlagi istih uvedemo preiskavo in omogočimo redno dohajanje. Višji poštni ravnatelj: D. Debelak.

Izdajatelj in odgovorni urednik

Ivan Tokan.

Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Učiteljska tiskarna

LJUBLJANA, Franciškaška ulica šte. 6.

registrovana zadruga z omejeno zavezo,

Tiskovine za šole, županištva in urade. Najmodernejša plakate in vabila za shode in veselice.

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, itd.

Stereotipija. Litografija.

Okrajna bolniška blagajna

v Ljubljani

Pisarna: Turjaški trg šte. 4, prvo nadstropje
Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne
Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Ivan Zajec splošno zdravljenje	1/210—1/211		Turjaški trg št. 4. Franciškaška ul. 2.
Dr. Viktor Breskvar splošno zdravljenje	1/211—1/212		Kišerjeva ulica 21 Turjaški trg 4.
Dr. Alojz Kralgher splošno zdravljenje	1—3		Poljanska cesta 18.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne. S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Ivan Jax in sin,

Ljubljana Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

in stroje za pletenje

(Strickmaschinen)

za rodbino in obrt

Pisalni stroji Adler.

Vozna kolesa.

**Ceniki se dobe za-
stonj in franko.**